

OBČANSKÁ VÝCHOVA

TÉMA: PRÁVNÍ OCHRANA

CÍLOVÁ SKUPINA: 9. ročník

POČET HODIN: 2

ZAŘAZENÍ TÉMATU V RVP

Vzdělávací oblast: Člověk a zdraví

Vzdělávací obor: Občanská výchova

KOMPETENCE

Kompetence k učení

Kompetence k řešení problémů

Kompetence komunikativní

Kompetence sociální a personální

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Český jazyk

Rodinná výchova

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Výchova demokratického občana

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Osobnostní a sociální výchova

Multikulturní výchova

SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

žák

uvede seznam orgánů, které zajišťují sociálně právní ochranu dětí
uvede, na co se sociálně právní ochrana zaměřuje

MOTIVACE

brainstorming – práva a povinnosti rodičů
(nápadly se zaznamenávají na tabuli a zapisují do sešitů)

EXPOZICE

výklad + zápis do sešitu

Rodinné právo

Rodinné právo můžeme vymezit jako souhrn právních norem upravující manželské a rodinné vztahy. Základním pramenem rodinného práva je zákon o rodině

Rodičovská zodpovědnost

Rodičovská zodpovědnost je jako souhrn práv a povinností v těchto oblastech:

- a) péče o nezletilé dítě, zejména o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj*
- b) zastupování nezletilého dítěte*
- c) správa jeho jmění*

Práva a povinnosti rodičů:

- *důsledně chránit zájmy dítěte*
- *řídít jeho jednání*
- *vykonávat nad ním dohled (odpovídající stupni jeho vývoje)*
- *právo užít přiměřených výchovných prostředků (přiměřenost je dána jednak tím, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte, jednak aby nebylo ohroženo jeho zdraví, tělesný, rozumový a mravní vývoj)*

Práva a povinnosti dítěte:

- *dítě je povinno své rodiče ctít a respektovat*
- *pomáhat ve společné domácnosti*
- *právo na potřebné informace (adekvátně podle stupně vývoje)*
- *svobodně se vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů, která se týkají rozhodování o podstatných věcech týkajících se jeho osoby*
- *být slyšeno v řízeních*

Zásahy do rodičovské zodpovědnosti – výchovná opatření

Opatření, kterými se omezuje rodičovská zodpovědnost, může učinit pouze soud. Pokud to vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte, může soud, pokud tak neučinil orgán sociálně právní ochrany dětí, učinit tato **opatření**:

1. *napomene vhodným způsobem nezletilého, jeho rodiče a osoby, které narušují jeho řádnou výchovu*
2. *nad nezletilým je stanoven dohled, který je prováděn za součinnosti školy*

3. nezletilému jsou uložena omezení, která mají za cíl zabránit škodlivým vlivům na jeho výchovu, např. navštěvování podniků a zábav nevhodných pro nezletilého

v případech kdy nezletilé dítě:

a) je bez jakékoliv péče

b) jeho život nebo příznivý vývoj jsou vážně narušeny nebo ohroženy

soud nařídí formou předběžného opatření, aby dítě bylo předáno do péče osoby nebo zařízení, kterou ve svém rozhodnutí označí.

V případě, že rodiče si neplní svou rodičovskou zodpovědnost, mohou být trestně stíháni a postiženi dle trestního zákona

SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně právní ochranou dětí (dále SPO) se rozumí zejména:

a) ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu

b) ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění

c) působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny

Pro účely tohoto zákona se dítětem rozumí nezletilá osoba.

SPO se poskytuje dítěti, které na území České republiky má povolen dlouhodobý nebo trvalý pobyt nebo podalo návrh na zahájení řízení o udělení azylu

Sociálně právní ochranu zajišťují orgány sociálně právní ochrany, jimiž jsou:

- krajské úřady
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- obecní úřady
- ministerstvo
- úřad

Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti:

a) jejichž rodiče

1. zemřeli

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti

b) které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiči, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin, nebo jde o děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití

d) které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo je podezření na spáchání takového činu

Podle zákona o sociálně právní ochraně dětí je:

- a) každý oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče
- b) každý je oprávněn upozornit orgán sociálně právní ochrany na porušení povinností vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti nebo na závadné chování dětí
- c) dítě samo má právo požádat orgány sociálně právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a svých práv
- d) dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů
- e) rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně právní ochrany

Obecní úřad je povinen:

- a) vyhledávat ohrožené děti
- b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti
- c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dětí
- d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování
- e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující
- f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen:

- a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku
 - b) činit opatření k omezení působení nepříznivých vlivů na děti
- Státní orgány, školy, školská zařízení, zdravotnická zařízení jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti týkající se dětí, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.

Poradenská činnost***Obecní úřad obce s rozšířenou působností***

- a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě
- b) poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené
- c) pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou
- d) zajišťuje přípravu fyzických osob vhodných stát se pěstouny

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

může uložit rodičům povinnost využít odborného poradenského zařízení, pokud rodiče sami nezajistili dítěti odbornou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc dítěti předtím doporučil.

Rodiče jsou povinni:

- a) spolupracovat s orgány sociálně právní ochrany při ochraně zájmů a práv dítěte
- b) na vyžádání příslušného orgánu sociálně právní ochrany předložit listiny a další doklady a poskytnout potřebné informace, je-li jich třeba pro výkon sociálně právní ochrany
- c) umožnit návštěvu zaměstnance orgánu sociálně právní ochrany v obydlí

Se školami jsou nejvíce v kontaktu jako pracovníci sociálně právní ochrany ***kurátoři pro mládež***.

Kurátor pro mládež

je specializovaný pracovník, který plní úkoly na úseku sociálně právní ochrany a prevence poruch chování.

Pracuje s těmito skupinami dětí:

1. nezletilými do 15 let, které se dopustily činu jinak trestného
2. nezletilými dětmi s poruchami chování, což je:
 - a. záškoláctví
 - b. útěky z domova
 - c. týrané a zneužívané děti
 - d. děti požívající alkohol
 - e. závislími na drogách a experimentátory
 - f. patologickými hráči
3. mladistvými (15–18 let), u nichž bylo zahájeno trestní stíhání
4. mladistvými, kteří se dopustili přestupku
5. mladistvými s opakovanými závažnými poruchami chování

Náplň práce kurátora pro mládež:

1. Poskytuje odbornou pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů.
2. Sleduje nepříznivé vlivy působící na děti, a to jeho rodiči, školou a prostředím, ve kterém se pohybují.
3. Spolupracuje se školami, zdravotnickými zařízeními, policií, dalšími státními orgány a občanskými sdruženími.
4. Na základě požadavků orgánů činných v trestním řízení se účastní přípravného řízení a řízení před soudem. Zde aktivně využívá svého práva jako opatrovník.
5. Na požádání orgánů činných v trestním řízení zjišťuje poměry dítěte a podává kvalifikované zprávy o jeho dosavadním životě s návrhy na opatření.
6. Sleduje, zda jsou plněna výchovná opatření učiněná soudem.
7. Podává soudu návrhy na nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy.
8. Podává soudu podněty k opatřením, která se týkají neplnění rodičovské zodpovědnosti.
9. Podává soudu návrhy na předběžné opatření na umístění dítěte do ústavní výchovy.
10. Sleduje dodržování práv dítěte v zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.
11. Navštěvuje pravidelně mladistvé ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.
12. Pořizuje obrazové snímky a zvukové záznamy dítěte a prostředí, ve kterém se zdržuje.
13. Účastní se přestupkového řízení vedeného proti mladistvému.
14. Zprostředkovává nebo zajišťuje převzetí dítěte navráceného jako nedoprovázené z ciziny zastupitelským orgánem ČR.

Na úseku prevence kurátor pro mládež:

1. Vyhledává závadové party a jedince.
2. Po dohodě se školami vykonává přednáškovou činnost zaměřenou na trestní odpovědnost a poruchy chování, a to již na prvním stupni ZŠ a následně na druhém stupni ZŠ, středních školách a učilištích.
3. Provádí besedy s rodiči o jejich povinnostech a rovněž i právech při výchově dítěte.
4. Účastní se porad učitelů preventistů.
5. Účastní se preventivních aktivit ve spolupráci s policií.
6. Účastní se dalších preventivních aktivit pořádaných školami, občanskými sdruženími apod.

Jak kurátor pro mládež získává informace o problémových dětech a jak postupuje:

1. Informace získává ze školy (záškoláctví, kryté záškoláctví, týrané dítě).
2. Od policie, kdy tato má povinnost oznámit děti šetřené pro činnost jinak trestnou, nebo u dětí nad 15 let pro trestnou činnost.
3. Od zdravotníků (týrané děti).
4. Od občanů.

V okamžiku, kdy kurátor pro mládež tyto informace získá, začíná provádět šetření:

- navštíví školu
- rodiče
- dotazuje se v místě bydliště
- hovoří s nezletilým
- účastní se výslechů

Na základě všech zjištěných informací se pak u dětí do 15 let rozhoduje, jaké bude nejvhodnější výchovné opatření.

Je pak několik možností:

- a) Dítě se dopustilo pochybení poprvé, uvědomuje si svůj přestupek a rodiče spolupracují. V tomto případě postačí výchovný pohovor na oddělení sociálně právní ochrany a občasná kontrola kurátora pro mládež.
- b) Dítě se dopustilo závažných poruch chování opakovaně a výchovný pohovor se minul účinkem.

V tomto případě se sahá již k přísnějším opatřením a kurátor pro mládež podává návrh soudu na výchovné opatření.

Opatrovnický soud pak může:

1. vyslovit nezletilému, případně jeho rodičům napomenutí
2. vyslovit nad jeho výchovou dohled
3. nařídit ústavní výchovu

U skupiny dětí nad 15 let, kdy se dopustí trestné činnosti, probíhá klasické trestní řízení.

Při své práci kurátor pro mládež i velmi úzce spolupracuje s rodiči, školou a dalšími odbornými pracovišti.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

zařízení poskytující okamžitou ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoli péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy, jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva.

Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, a v zajištění lékařské péče zdravotnickým zařízením, psychologické a jiné obdobné nutné péče.

Zřizovatel zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

je povinen vést evidenci dětí přijatých do zařízení a bez zbytečného odkladu oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností rozhodné skutečnosti ohledně dítěte, aby mohl pracovat s rodinou, rozhodnout o umístění dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo budoucích pěstounů.

Systém zařízení pro výkon ústavní výchovy:

a) Ústavní výchova dětí od narození do tří let věku

vykonává se ve zdravotnických zařízeních. Pro děti do jednoho roku jsou určeny kojenecké ústavy, děti od jednoho do tří let jsou umísťovány v dětských domovech

b) Ústavní výchova dětí zpravidla od 3 do 18 let, zletilé osoby do 19 let: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.

c) Ústavní výchova může být vykonávána také v zařízeních sociální péče

ústavy pro tělesně postiženou mládež, ústavy pro tělesně postiženou mládež s přidruženým mentálním postižením, ústavy pro tělesně postiženou mládež s více vadami a ústavy pro mentálně postiženou mládež.

Osvojení

Osvojení neboli adopce (z anglického adoption – přijetí) je nejvyšším a z hlediska právního postavení dítěte nejvýhodnějším typem náhradní rodinné péče (NRP), protože právní postavení osvojeného dítěte je stejné jako postavení dítěte vlastního. Podmínkou osvojení je tzv. právní uvolnění.

Pěstounská péče

Pěstounská péče je druhým základním typem náhradní rodinné péče u nás. Na rozdíl od osvojení nemusí být dítě svěřované do pěstounské péče právně volné. Pěstoun není zákonným zástupcem dítěte a k dítěti nemá vyživovací povinnost. Stát proto na výživu dítěte v pěstounské péči přispívá částkou, která představuje cca 1,3 životního minima.

FIXACE

pracovní list – právo dětí na rodinu

ZÁVĚR

shrnutí nové látky a poznatků